

Varautumissuunnitelma toimintaohje

Ketä velvoite koskee?

Varautumisvelvoite koskee **vesihuoltolaitoksia** ja **tukkuvesihuoltolaitoksia**. Velvoite sisältää:

- varautumissuunnitelman laatimisen
- suunnitelman perusteella tarvittavien toimenpiteiden toteuttamisen
- toiminnan harjoittelun häiriönsietokyvyn varmistamiseksi.

Miksi suunnitelma laaditaan?

Vesihuoltolaitos vastaa vesihuoltopalvelujen saatavuudesta verkostoihinsa liitetyille kiinteistöille myös häiriötilanteissa. Varautumissuunnitelma on **laitoksen oma käytännön työkalu**, jonka avulla:

- ehkäistään häiriöitä
- toimitaan hallitusti häiriötilanteissa
- palautetaan toiminta normaaliksi mahdollisimman sujuvasti.

Suunnitelman tulee olla realistinen, ajan tasalla ja arjessa käytettävä. Sen on syytä sisältää selkeät toimintaohjeet eri häiriötilanteisiin (esim. sähkökatko, putkirikko, veden saastuminen). Henkilöstön perehdyttäminen suunnitelmaan on keskeinen osa varautumista.

Mitä suunnitelman laadinnassa tulee huomioida?

- Varautuminen tehdään yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa ja varautumissuunnitelma sovitetaan yhteen esim. kunnan valmiussuunnitelman kanssa.
- Suunnitelma laaditaan laitoksen koon, rakenteen ja toiminnan laajuuden mukaisesti.
- Suunnitelman tulee kattaa kriittiset toiminnot ja koko palveluketju, myös alihankinta.
- Suunnitelmassa huomioidaan vedenhankinnan ja -jakelun sekä jätevesien johtamisen ja käsittelyn häiriötilanteet siltä osin kuin ne kuuluvat laitoksen tehtäviin.

Vesihuoltolaki: Vesihuoltolaitoksen varautuminen (15 a §)

Vesihuoltolaitoksen tulee laatia varautumissuunnitelma, joka kattaa riskienhallinnan ja häiriötilanteisiin varautumisen, harjoitella toimintaa häiriönsietokyvyn varmistamiseksi sekä ryhtyä suunnitelman perusteella tarvittaviin toimenpiteisiin. Vesihuoltolaitoksen varautumissuunnitelma on salassa pidettävä asiakirja. Suunnitelma on päivitettävä tarvittaessa ja vähintään kuuden vuoden välein sekä toimitettava salassapitosäännösten estämättä valvontaviranomaisille ja pelastusviranomaiselle sekä pyynnöstä kunnalle.

Vesihuoltolaitoksen tulee sovittaa varautumissuunnitelma yhteen kunnan valmiussuunnitelman, terveydensuojelulaissa tarkoitetun talousvedentuotantoketjun riskienhallintasuunnitelman, pelastuslaissa tarkoitetun sammutusvelisuunnitelman sekä ympäristönsuojelulaissa tarkoitetun varautumissuunnitelman kanssa. Tämän lain mukaista varautumissuunnitelmaa ei ole tarpeen erikseen laatia niiltä osin kuin vastaava suunnitelma, riskiarvio tai asiakirja on tehty muun lain nojalla.

Tarkemmat säännökset varautumissuunnitelmasta löytyvät [VnA | 1173/2025](#)

Mitä paremmin asiat on etukäteen suunniteltu ja ohjeistettu, sitä helpompaa toiminta on häiriötilanteessa. Suunnitelma on hyvä olla saatavilla myös tulostettuna sähkö- ja tietoliikennehäiriöiden varalta.

Häiriötilanneharjoittelu on keskeinen ja lakisääteinen osa varautumista, ja se tulee kuvata suunnitelmassa. Myös häiriötilanteiden aikaisen viestinnän suunnittelu on olennainen osa varautumissuunnitelmaa.

Varautumissuunnitelman minimisisältövaatimukset on määritelty [valtioneuvoston asetuksessa vesihuollosta \(4 §\)](#).

Suunnitelman päivittäminen ja toimittaminen

Varautumissuunnitelma pidetään ajan tasalla. Suunnitelma päivitetään tarvittaessa mutta kuitenkin vähintään kuuden vuoden välein (tai neljän vuoden, jos kyseessä on CER-laitos eli toimija kuuluu [yhteiskunnan kriittisen infrastruktuurin suojaamisesta ja häiriönsietokyvyn parantamisesta annetun lain \(310/2025\)](#) mukaisiin toimijoihin).

Lisäksi suunnitelman päivitystarve tulee arvioida aina merkittävän häiriön tai poikkeaman jälkeen.

Ajantasainen suunnitelma toimitetaan valvontaviranomaiselle ja pelastusviranomaiselle sekä pyynnöstä kunnalle. Varautumissuunnitelma on salassa pidettävä asiakirja ja sen käsittelyssä on huolehdittava tietoturvasta. Elinvoimakeskukselle suunnitelma toimitetaan tietoturvallisella lomakkeella:

<https://asiointipalvelu.ahtp.fi/forms/3405045>

Suhde muihin suunnitelmiin

Vesihuoltolaitoksilta edellytetään usein varautumiseen liittyviä suunnitelmia myös muun kuin vesihuoltolain nojalla. Vesihuoltolain mukaista varautumissuunnitelmaa ei tarvitse erikseen laatia niiltä osin, kuin vastaava suunnitelma, riskiarvio tai muu asiakirja on tehty jonkin toisen lain nojalla. Laitoksen tulee kuitenkin varmistaa, että valvontaviranomainen saa tiedon siitä, miten ja missä vaatimukset on käsitelty. Eri lakien mukaisten suunnitelmien tulee muodostaa yhtenäinen kokonaisuus.

Aikataulu

Vesihuoltolain mukainen varautumissuunnitelma on laadittava viimeistään 1.1.2030.

Mistä saan lisätietoa suunnitelman laadintaan?

Aiemmin voimassa olleen vesihuoltolain aikana laadittuja oppaita, ohjeita ja mallipohjia suunnitelman laatimiseen voi hyvin hyödyntää soveltuvin osin:

- [Vesihuoltolaitoksen opas häiriötilanteisiin varautumiseen](#) (suurille laitoksille, Vesihuoltopooli)
- [Vesihuollon häiriötilanteet ja niihin varautuminen](#) (pienille laitoksille, Suomen vesihuolto-osuuskunnat ry)
- [Vesihuollon häiriötilanteiden toimintakorttien mallipohjat](#) (saatavilla Vesilaitosyhdistyksen jäsenille)
- [Asiaa vesihuollosta: Laadukas varautumissuunnitelma turvaa toiminnan häiriötilanteessa - YouTube](#) (tallenne ELY-keskuksen webinaarista 5.6.2023)

Päivitettyjä oppaita ja ohjemateriaaleja valmistellaan ja tätä toimintaohjetta päivitetään niiden valmistuessa.